

การปลูกต้นชวนชม ไม้มงคล

นำเสนอเมื่อ : 1 เม.ย. 2552

ชวนชม เป็นพรรณไม้ที่มีสีสันของดอกสวยงามสะดุดตา มีรูปทรงของต้นและกิ่งก้านที่สวยงามและอ่อนช้อยนุ่มนวล เป็นไม้ที่ปลูกเลี้ยงง่าย ทนต่อสภาพแห้งแล้งจนได้รับสมญาว่า **Derert Rose** หรือ "กุหลาบทะเลทราย" นอกจากนี้ชวนชมยังเป็นชื่อที่มีความไพเราะเป็นสิริมงคลตามความเชื่อของคนไทย แม่แตงชาวจีนซึ่งเรียกชวนชมว่า "ปู้กั๋วฮวย" หรือ ดอกไมแห่งความร่ำรวยก็ยังคงมีความหมายไปในทางสิริมงคลเช่นกัน

ชวนชมมีถิ่นกำเนิดในทวีปแอฟริกาค้นพบครั้งแรกโดยนักพฤกษศาสตร์ชาวเยอรมันชื่อ P. Forskal

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกาแถบประเทศแทนซาเนียและเคนยาราวปี พ.ศ. 2305 แดกกลุ่มนักพฤกษศาสตร์ในสมัยนั้นเชื่อว่าไม้ดอกที่พบเป็นเพียงพันธุ์ใหม่ และในราวปี พ.ศ. 2357 นายโจเซฟ อออสต ชูลตส์ (Josef August Schultes) นักพฤกษศาสตร์ชาวออสเตรียได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชวนชมกับพันธุ์ใหม่ จนเป็นที่ยอมรับว่า ชวนชมคือดอกไม้ชนิดใหม่

สำหรับในประเทศไทย

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามีผู้นำชวนชมเข้ามาปลูกเลี้ยงตั้งแต่เมื่อใด แต่จากหลักฐานพอสันนิษฐานได้ว่า

มีการนำชวนชมเข้ามาปลูกเลี้ยงในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 70 ปีแล้ว

โดยผ่านทางราชสำนักหลังการเสด็จประพาสต่างประเทศ เพราะมีการพบเห็นชวนชมปลูกอยู่ในเขตพระราชวังและวังเจ้านายทั่วไป

จากการสืบค้นของ อาจารย์วิชัย อภัยสุวรรณ (ผู้เขียนหนังสือ

"ไม้ออกและประวัติไม้ออกเมืองไทย") ทราบว่า

อย่างน้อยที่สุดคนไทยรู้จักเล่นชวนชมมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6

โดยพระนางเชลลิกษมีลาวัณ พระมเหสีองค์ที่ 2

ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เป็นเจ้านายพระองค์แรกที่เฝ้าทรงนำพันธุ์ชวนชมเข้าไปปลูกในพระตำหนักลักษมีวิลาส ชวนชมพันธุ์ แพรแถบ

แต่ไม่มีผู้ใดทราบว่าทรงนำต้นชวนชมมาจากแหล่งใด แต่ที่ปรากฏแน่ชัดคือ

พระองค์ประทานชื่อดอกไม้นี้ว่า "ชวนชม"

ลักษณะโดยทั่วไป

ชวนชมเป็นพืชที่มีเนื้อเยื่ออ่อน เปลือกของลำต้นบาง ต้นและกิ่งก้านกลมมียางใส จัดเป็นพืชในวงศ์ Apocynaceae ซึ่งเป็นวงศ์เดียวกับลิ้นทม พืชในวงศ์นี้มีมากมายถึง 300 สกุลและมากกว่า 1,300 ชนิด มีทั้งไม้มลุก ไม้เลื้อย ไม้พุ่มและไม้ยืนต้น มีถิ่นกำเนิดกระจายอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะในป่าเขตร้อน สำหรับชวนชมจะอยู่ในสกุล Adenium obesum มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกา มีหลายชื่อ เช่น Pink Bignonia , Mock Azalea , Desert Rose , Impala Lily , Kudu Lily และ Sabi,Star

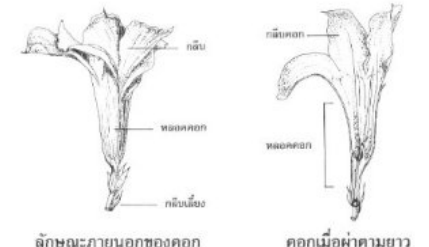
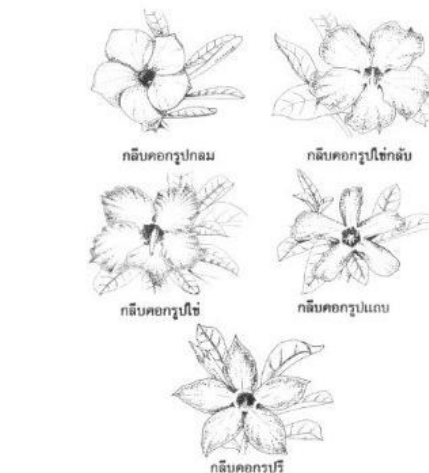
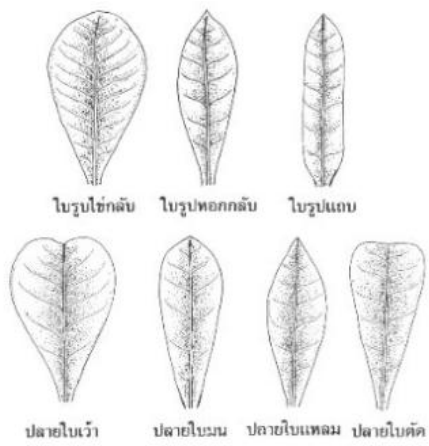
ลำต้น เป็นไม้เนื้ออ่อน อวบน้ำ ต้นและกิ่งก้านเป็นสีน้ำตาล ผิวค่อนข้างเรียบสีเขียวอมเทา เปลือกบาง แตกกิ่งก้านไม่เป็นระเบียบ ส่วนโคนของลำต้นพองออกมีขนาดรูปทรงใหญ่เล็กแตกต่างกันไปเรียกว่า " โขด " มีไว้สำหรับเก็บน้ำเพื่อรักษาสมดุลของตน

ใบ ของชวนชมคือรากที่สะสมอาหาร เช่นเดียวกับ ผีเสื้อ มัน หรือพืชที่มีหัวทั่วไป

มีลักษณะบวมออกเป็นหัวขนาดใหญ่อยู่ใต้ดินหรือโผล่ขึ้นเหนือดินมีรูปทรงแตกต่างกันไป

ภาพผ่าตามยาวส่วนโคนลำต้น

ใบ เป็นใบแบบเดี่ยว ออกเวียนรอบกิ่งคล้ายกังหันหลายๆ ชั้น และออกหนาแน่นตามปลายกิ่ง ใบของชวนชมมีหลายลักษณะแตกต่างกันขึ้นกับสายพันธุ์ เช่น ใบรูปไข่ ใบรูปหอก ปลายใบมีทั้งเว้า มน แหลมและใบตัด ขอบใบเรียบ หยักหรือเป็นคลื่น แผ่นใบหนาแข็งเขียวเข้มเป็นมันหรือบางพันธุ์มีขนนุ่มคล้ายกำมะหยี่ที่ได้ทั้งใบ มีขนาดใหญ่และเล็กแตกต่างกันไป

ดอก ชวนชมจะออกดอกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ช่อหนึ่งประมาณ 10-20 ดอก มีทั้งแบบบานพร้อมกันทั้งช่อและทยอยบานครั้งละ 4-5 ดอก บานได้นาน 10-20 วัน ดอกบานเต็มที่กว้างประมาณ 8-10 ซม.

• กลีบเลี้ยง มีลักษณะเป็นกลีบเล็กๆ 5 กลีบ รูปรี ปลายแหลม ติดอยู่รอบโคนดอกเหนือฐานรองดอก มีสีแดง เขียว

ชมพูอมแดงหรือเหลืองอมเขียว เมื่อดอกวางแล้วกลีบดอกยังติดแน่นอยู่ที่ฐานรองดอก

• โคนกลีบดอกหรือหลอดดอก คือส่วนที่อยู่ต่อจากกลีบเลี้ยงขึ้นมา มีลักษณะเป็นทรงกรวยกลมยาว โคนหลอดเรียวยาวเล็กงอติดกับกลีบเลี้ยง ปลายบานออกติดกับกลีบดอก

• กลีบดอก มี 5 กลีบ เรียงติดอยู่รอบโคนกลีบดอกหรือหลอดดอกคล้ายปากแตร แต่ละกลีบมีรูปทรงหลายแบบ คือ รูปกลม รูปไข่ รูปแถบและรูปรี

• เกสรตัวผู้ อยู่ตรงส่วนโคนของหลอดดอก เป็นรูปกระโถมคลุมยอดเกสรตัวเมีย ประกอบด้วยละอองเรณู 5 อันเรียงติดกันบนก้านชูเกสรตัวผู้

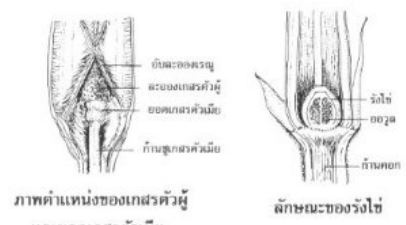
มีโคนเรณูติดเชื่อมต่อกันจากปลายเกสรตัวผู้ยาวขึ้นไปหลอดหลอดดอก 5 เส้น

ภายในอับละอองเรณูนี้เมื่อแก่พร้อมที่จะผสมเกสร จะมีละอองเกสรตัวผู้มีลักษณะเป็นขุยสีเหลืองละเอียด

• เกสรตัวเมีย อยู่ตรงส่วนโคนของหลอดดอก ล้อมรอบด้วยเกสรตัวผู้ ประกอบด้วยยอดเกสรตัวเมีย ก้านชูเกสรตัวเมีย และรังไข่

ยอดเกสรตัวเมียมีรูปกลมสีเขียวขุ่น มีท่อยาวลงไปที่รังไข่ซึ่งอยู่ติดกับฐานรองดอก ภายในรังไข่มีไข่อ่อน

เมื่อเกสรตัวเมียพร้อมที่จะผสมเกสรจะมีเมือกเหนียวเคลือบเยือก และเมื่อมีการผสมพันธุ์ไข่อ่อนภายในรังไข่จะเจริญไปเป็นเมล็ดต่อไป

ฝักหรือผล มีลักษณะคล้ายบวมเมอแรงหรือเขาคูเป็นฝักสองฝักอยู่ติดกัน ปลายและโคนเรียวยาวประมาณ 10-30 ซม. ขั้วของฝักอยู่ตรงตะเข็บแนวเชื่อมระหว่างเขาทั้งสอง ฝักอ่อนมีสีเขียว เมื่อฝักแก่จะมีสีน้ำตาลอ่อนตะเข็บแนวเชื่อมจะแตกออก ภายในมีเมล็ดสีน้ำตาลอ่อนเล็กๆ คล้ายเมล็ดข้าวเปลือก มีขนสีน้ำตาลอ่อนเป็นพืดติดอยู่ที่ปลายแหลมทั้งสองข้าง ขนที่ปลายทั้งสองนี้จะช่วยหุ้มเมล็ดปลิวไปตามลมได้ไกล

การปลูกเลี้ยงและดูแลรักษา

ดินปลูก, เดิมชวนชมเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบแอฟริกาซึ่งมีสภาพแห้งแล้ง เมื่อนำมาปลูกในสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า ดินปลูกที่ดีขึ้นชวนชมยอมเจริญเติบโตได้ดีกว่าในดินทรายถิ่นกำเนิดเดิม แต่โครงสร้างของดินชวนชมก็ยังเป็นไม้อวบนำอยู่เช่นเดิม ไม่โตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม คือต้นยังอวบหนาและทนน้ำขังไม่โต ดังนั้นดินที่เหมาะสมในการปลูกชวนชมจึงควรเป็นดินโปร่งร่วนซุย มีการระบายน้ำได้ดีคล้ายดินทราย ปลูกเลี้ยงสวนใหญ่จึงนิยมเติมวัสดุปรุงดินต่างๆ เพิ่มลงไปบนดินเพื่อเพิ่มความร่วนซุย เช่น ใบก้ามปู กาบมะพร้าวสับ เปลือกถั่วลิสง แกลบดิบ และทรายหยาบ สูตรดินผสมที่ใช่ปลูกชวนชมได้ดีมีหลายสูตร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สูตรที่ 1	ทราย 1 ส่วน	สวน 2 ส่วน	สูตรที่ 2	ทราย 1 ส่วน	สวน 3 ส่วน	สูตรที่ 3	ดิน 1 ส่วน
1	ใบไม้ผุหรือแกลบผุ 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	ขี้เถ้าแกลบ 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	แกลบผุ 2 ส่วน	สวน 1 ส่วน
	ปุ๋ยคอกเก่า 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	ปุ๋ยคอกเก่า 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	ปุ๋ยคอกเก่า 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน
	ขุยมะพร้าว 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	ใบก้ามปู 2 ส่วน	สวน 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน	กาบมะพร้าวสับ 1 ส่วน	สวน 1 ส่วน

การให้น้ำ ชวนชมเป็นพืชที่มีลำต้นอวบน้ำไว้ค่อนข้างมาก จึงทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี หากชวนชมอยู่ในสภาพที่แฉะเกินไปหรือมีน้ำขังจะทำให้มีอาการเหี่ยวเฉา ใบเหลืองและร่วง โขดหรือหัวเน่าได้ง่าย ชวนชมเป็นไม้ที่ทนต่อสภาพแห้งแล้งและฟื้นตัวได้ง่าย เช่น ถ่างต้นประมาณ 1 สัปดาห์ ลักษณะต้นจะนิ่ม เมื่อได้รับน้ำและปุ๋ยอีกครั้งชวนชมจะแตกใบขึ้นมาใหม่ แต่ถาขาดนานเกินไปใบจะเหี่ยวหรือไหม้ตามขอบใบ ดอกจะเหี่ยวและร่วงเร็ว ชวนชมต้นที่ยังอ่อนดองใหม่แฉะน้อย ถาดนอนโดนน้ำมากจะทำให้ใบเน่าได้ง่าย การให้น้ำพอดีจะทำให้ต้นเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ว่าเป็นชวนชมต้นใหญ่ควรให้น้ำวันละครั้ง สำหรับช่วงฤดูฝนอาจเว้นการรดน้ำบ้างตามความเหมาะสม น้ำที่ใสรดควรเป็นน้ำที่สะอาดและไม่ควรรดน้ำให้โดนดอกเพราะจะทำให้กลีบดอกช้ำและร่วงเร็ว

การใส่ปุ๋ย ชวนชมเป็นพืชที่ต้องการปุ๋ยไม่มากนัก การใส่ปุ๋ยมากเกินไปนอกจากจะสิ้นเปลืองแล้วยังทำให้ชวนชมเน่าได้ง่าย ชวนชมต้นเล็กต้องการธาตุอาหารไม่มาก ควรใส่ปุ๋ยที่มีตัวหนาส่ง เช่น 15-5-5 หรือสูตรเสมอ 15-15-15 ในปริมาณน้อยๆ ทุก 2 สัปดาห์ ประมาณ 1-2 เดือน เมื่อต้นโตเต็มที่พร้อมที่จะออกดอกจึงเปลี่ยนเป็นปุ๋ยเร่งดอกสูตร 8-24-24 ทุกๆ 2 สัปดาห์ ประมาณ 1-2 เดือนชวนชมจะออกดอก หลังจากนั้นบำรุงต้นโดยใส่ปุ๋ยสูตรเสมอเดือนละครั้ง และใส่ธาตุอาหารเสริมประมาณ 3 เดือนครั้ง สำหรับชวนชมที่ติดฝักควรเว้นระยะการใส่ปุ๋ยให้ทางขึ้นและลดปริมาณการใส่ปุ๋ยให้น้อยลง

การตัดแต่งกิ่ง ธรรมชาติของชวนชมจะมีลักษณะทรงต้นและการบิดตัวที่สวยงามอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่ต้องมีการตัดแต่งบังคับรูปทรงให้เป็นไปตามต้องการ โดยเฉพาะชวนชมที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปหรือต้นที่โตแล้ว มีกิ่งก้านสาขาเก้งก้างไม่เป็นพุ่มสวยงาม การตัดกิ่งควรตัดกิ่งก้านที่แตกออกมาเกาะเกาะไม่เป็นระเบียบ กิ่งที่พาดทับกันไปมา กิ่งที่ตาย กิ่งที่ฉีกหัก กิ่งที่คุดไปมา และกิ่งที่เป็นโรคออกมา เพื่อช่วยเปิดให้แสงและอากาศถ่ายเทได้สะดวก ลักษณะทรงพุ่มเป็นระเบียบสวยงาม สำหรับพันธุ์ที่ไม่ค่อยแตกกิ่งก้าน สูงชะลูด ลำต้นอาจหักเมื่อโดนลมแรง อาจตัดยอดไปขยายพันธุ์ เพื่อให้สวนโคนที่เหลือแตกกิ่งออกมาใหม่ การตัดควรใช้มีดที่คมและสะอาดตัดให้ชิดลำต้น ไม่ควรเหลือตอกิ่งไว้ ถารอยตัดมีขนาดโตกว่า 1 ซม. ควรเชปูนแดงทาที่รอยตัดเพื่อป้องกันเชื้อรา

การเลี้ยงโขด การปลูกเลี้ยงชวนชมในอดีตส่วนใหญ่ปลูกเลี้ยงเพื่อให้มีดอกไว้ชื่นชมเพียงอย่างเดียว เมื่อมีชวนชมพันธุ์ลูกผสมจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสายพันธุ์ทางฮอลแลนด์ซึ่งมีโขดเป็นจุดเด่นและมีลักษณะสวยงาม จึงทำให้ผู้ปลูกเลี้ยงนิยมเลี้ยงชวนชมให้มีดอกดกสวยงามควบคู่ไปกับการเลี้ยงโขดให้มีโขดใหญ่สวยงาม โขดยิ่งมีขนาดใหญ่โตสุดสวนยิ่งจะโดดเด่นสวยงามและมีราคาแพง การทำให้ชวนชมมีโขดใหญ่จะต้องทำให้รากชวนชมสะสมอาหารไว้ให้มากที่สุด เพราะโขดของชวนชมคือส่วนหนึ่งของราก จึงต้องให้โขดเจริญเติบโตได้ดีตั้งแต่แรกปลูก และเมื่อชวนชมอายุโตขนาดจะต้องเปลี่ยนกระถางให้ใหญ่ขึ้นเป็นระยะทุก 4-5 เดือน เพื่อเพิ่มพื้นที่ให้โขดโตเจริญเติบโต ปลูกเลี้ยงในพื้นที่ย้ำกดโขดจะมีขนาดเล็ก เมื่อโขดมีขนาดใหญ่และใครปรารถนาต้องการแล้วจึงเปลี่ยนเป็นกระถางสำหรับโชว์โขดโดยเฉพาะ ทั้งนี้รวมเวลาจนถึงโขดมีขนาดใหญ่ตามต้องการอาจต้องใช้เวลาหนึ่งปี สำหรับโขดที่ปลูกโชว์ควรปลูกให้สูงเหนือดินขึ้นมาประมาณ 3 ใน 4 ส่วนของโขด

การทำให้ออกดอกและติดฝัก เนื่องจากชวนชมเป็นไม้ที่ชอบแสงแดดจึงควรปลูกกลางแจ้งจะทำให้ชวนชมออกดอกตลอดปี ที่สำคัญคือดินปลูกต้องมีธาตุอาหารอุดมสมบูรณ์ จึงจะทำให้ชวนชมออกดอกดก ติดฝักดี เมื่อชวนชมถึงระยะที่แข็งแรงสมบูรณ์พร้อมที่จะออกดอก ให้ใส่ปุ๋ยเร่งดอกสูตร 0-25-25 พร้อมทั้งให้ฮอร์โมนทางใบ หลังจากใส่ปุ๋ยประมาณ 1 เดือน ชวนชมจะออกดอก และระยะตั้งแต่ดอกตูมเล็กๆ จนถึงดอกบานใช้เวลาประมาณ 1 เดือน สำหรับในหน้าฝนชวนชมจะมีดอกน้อยและต้องระวังการเกิดโรคเน่า เพราะถาชวนชมได้รับน้ำมากเกินไปจะทำให้เกิดโรคเน่าและตายได้

การขยายพันธุ์

การปักชำกิ่ง เป็นวิธีขยายพันธุ์ที่ง่ายและสะดวก ต้นใหม่ที่ได้จะมีลักษณะเหมือนต้นแม่ทุกประการ การปักชำสามารถทำได้ตลอดทั้งปี แต่ช่วงที่ดีที่สุดคือช่วงก่อนและหลังฤดูฝน คือช่วงเดือนพฤษภาคมและเดือนมิถุนายนและช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เพราะในช่วงฤดูฝน ฝนตกชุกอาจทำให้กิ่งชำเน่าได้ง่าย ส่วนในช่วงฤดูแล้งกิ่งชำอาจจะเจริญเติบโตช้าเพราะอากาศแห้งและรอนเกินไป การปักชำกิ่งมีวิธีปฏิบัติดังนี้

- เลือกตัดกิ่งที่ไม่แก่หรืออ่อนเกินไปยาวประมาณ 10-20 ซม. ไม่ต้องริดใบออก นอกจากส่วนโคนที่จะเสียบลงในวัสดุปักชำ
- ตัดโคนกิ่งในแนวเฉียงเป็นรูปปากฉลาม เพื่อสะดวกในการแทงลงในวัสดุชำ
- จุ่มโคนกิ่งปักชำลงในยาเร่งรากเอ็กไซค็อก 5-10 นาที ทิ้งไว้ให้พอหมาด
- นำไปปักลงในวัสดุชำที่เป็นส่วนผสมของขี้เถ้าแกลบกับทรายในอัตราส่วน 1:1 โดยปักกิ่งชำให้ลึก 2-3 ซม. ครอบโคนต้นพอแน่น รดน้ำให้ชุ่มหรือรดด้วยน้ำผสมยาป้องกันเชื้อรา
- ทิ้งไว้ในที่แสงแดดรำไร ประมาณ 20-25 วันรากก็จะงอก หลังจากนั้นก็นำไปปลูกลงในแปลงที่ต้องการต่อไป

การเสียบยอด คือการนำยอดของชวนชมพันธุ์ดีมาเสียบกับต้นต่อชวนชมที่มีความแข็งแรง เป็นการเปลี่ยนยอดของพันธุ์เดิมให้เป็นพันธุ์ใหม่ตามยอดที่นำมาเสียบ โดยยอดที่นำมาเสียบจะไม่กลายเป็นพันธุ์ไปจากต้นแม่ วิธีนี้เป็นวิธีที่ค่อนข้างยุ่งยากแต่ได้ผลเร็วและต้นใหม่ที่ได้จะฟื้นตัวและแข็งแรงเร็ว ชวนชมที่ขายเป็นกระถางพันธุ์ต่างๆ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีเสียบยอด

- การเตรียมต้นตอ นิยมใช้ชวนชมพันธุ์ฮอลลแลนด์ที่ได้จากการเพาะเมล็ด อายุ 5-7 เดือนขึ้นไปมาเป็นต้นตอหรือใช้พันธุ์พื้นเมืองที่โตเต็มที่ เลือกเอาต้นที่แข็งแรงไม่เป็นโรคและมีขนาดโตใกล้เคียงกับขนาดของกิ่งพันธุ์ เพื่อรอยแผลที่ต่อจะสนิทกันดีและมีการเจริญเติบโตที่สมดุล ตัดขวางต้นตอห่างจากโคน 5-10 ซม. ผ่ากลางกิ่งต้นตอเป็นปากฉลามหรือรูปตัววีลึก 1.5-2 ซม. ส่วนยอดของต้นตอที่ตัดออกสามารถนำไปปักชำต่อไปได้
- การเตรียมกิ่งพันธุ์ ใช้มีดที่คมและสะอาดตัดกิ่งพันธุ์ที่สมบูรณ์จากต้นแม่พันธุ์ที่ต้องการนำไปเสียบกับต้นตอ จากนั้นตัดส่วนยอดของกิ่งพันธุ์ออกให้เหลือส่วนโคนยาวประมาณ 3-5 ซม. หนีมีใบติดอยู่ 1-2 ใบ และมีตาติดอยู่ 2-3 ตา เนื้อโคนกิ่งเป็นรูปลิ้นยาว 1.5-2 ซม. กะให้สามารถสวมกับต้นตอที่เตรียมไว้ได้พอดี
- การเสียบยอด นำกิ่งพันธุ์ที่เตรียมไว้มาเสียบลงในรอยผ่าของต้นตอ ให้อายุของยอดของกิ่งพันธุ์และต้นตอแนบสนิทกัน

ถากกิ่งพันธุ์และต้นตอมีขนาดไม่เท่ากันให้เสียบกิ่งพันธุ์ชิดไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ใช้เทปพลาสติกพันรอยต่อให้แน่น คลุมต้นที่เสียบกิ่งเรียบร้อยแล้วด้วยถุงพลาสติกเพื่อรักษาความชุ่มชื้น วางกระถางในที่ไม่ถูกแสงแดดจัด เปิดถุงรดน้ำวันละครั้ง ประมาณ 1-2 สัปดาห์จึงเปิดถุงออก และหลังจากนั้นอีก 2-4 สัปดาห์จึงค่อยแกะเทปพลาสติกที่พันอยู่ออก รอยต่อจะติดกันสนิท

การตอนกิ่ง จะใช้วิธีการตอนแบบปาดกิ่ง โดยเลือกกิ่งตอนที่ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป เป็นกิ่งที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 ซม. ความยาวไม่เกิน 1 ฟุต ใช้มีดที่คมและสะอาดปาดเขาไปในเนื้อไม้เป็นแนวเฉียงขึ้นลึกเกือบถึงกึ่งกลางลำต้น เชิดยางออกแล้วใช้ไม้จิ้มฟันหรือหลอดกาวแพคกลางรอยปาดเพื่อไม่ให้แผลติดกัน ทิ้งไว้ประมาณ 7 วันเพื่อให้แผลแห้ง จากนั้นหุ้มรอยแผลด้วยดินหรือาบมะพร้าว ห่อด้วยถุงพลาสติกใช้เชือกมัดหัวท้ายให้แน่น ประมาณ 20-30 วัน กิ่งตอนจะออกรากจึงตัดกิ่งตอนไปปลูกลงไป

การเพาะเมล็ด ควรใช้เมล็ดใหม่มาเพาะเพราะจะทำให้มีเปอร์เซ็นต์การงอกสูง เลือกเมล็ดที่สมบูรณ์ไม่ลีบ นำไปเพาะในวัสดุเพาะที่เป็นส่วนผสมระหว่างทรายหยาบกับขุยมะพร้าวในอัตราส่วน 1:1 หรือใช้ถ่านแกลบล้วนๆ โดยโรยหรือวางเมล็ดบนวัสดุเพาะให้กระจายทั่วๆ กันแล้วกลบด้วยวัสดุเพาะเบาๆ รดน้ำผสมยาป้องกันเชื้อราพอหมาดๆ วางภาชนะเพาะในที่ที่มีแสงรำไรอยู่ภายใต้แสงแดดโดยตรง รดน้ำวันละ 1-2 ครั้ง ประมาณ 3-7 วัน เมล็ดจะเริ่มงอกเป็นต้นอ่อน เมื่อต้นกล้ามีใบเลี้ยงประมาณ 4-5 ใบ จึงเริ่มให้อาหารเสริม ฮอรโมน และยาป้องกันเชื้อราอ่อนๆ ประมาณสัปดาห์ละครั้ง เมื่อต้นชวนชมมีอายุ 1-2 เดือน จึงแยกไปปลูกลงในกระถางเดี่ยวต่อไป

การผสมพันธุ์

ดอกชวนชมเป็นดอกสมบูรณ์เพศมีเกสรตัวผู้และตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน แต่เกสรตัวผู้และตัวเมียมีระยะเวลาการสุกหรือแก่ไม่พร้อมกัน เกสรตัวผู้จะสุกเร็วกว่า ดังนั้นการผสมเกสรจึงมักเกิดจากการผสมของเกสรตัวผู้ของดอกอื่น การผสมพันธุ์ชวนชมเพื่อให้ได้พันธุ์ชวนชมพันธุ์ใหม่หรือลูกไม้ใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากต้นพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มักเป็นการช่วยผสมเกสรโดยมนุษย์ การผสมเกสรมีหลักสำคัญคือ ต้องคัดเลือกต้นพ่อแม่พันธุ์ที่มีทรงดอกสวย สีสวย ดอกบานทน แข็งแรง ต้นพอแม่พันธุ์ที่ดีจะทำให้มีโอกาสสูงที่จะได้พันธุ์ลูกผสมที่ดี เวลาที่เหมาะสมในการผสมเกสรคือช่วงเช้าเวลา 5.00-8.00 น. และช่วงเย็นเวลา 19.00-20.30 น. เลือกดอกพ่อพันธุ์ที่บานแล้ว 2-3 วัน ตั้งระยะยาคงหาเสนออกมาบ้าง จะเห็นเกสรตัวผู้เหมือนเม็ดทรายเล็กๆ สีเหลืองอมเขียวอยู่รวมกันเป็นกลุ่มภายในดอก บีบโคนและคลึงเบาๆ ให้ส่วนโคนของระยางค์ที่หุ้มปิดเกสรตัวผู้เปิดออก ใช้พู่กันขนาดเล็กที่สะอาดป้ายละอองเกสรตัวผู้ให้ติดปลายพู่กันขึ้นมาเบาๆ เลือกดอกแม่พันธุ์ที่บานแล้ว 2-3 วัน ตั้งระยะยาคงหาเสนออกจากดอกแม่พันธุ์ บีบบริเวณโคนกลีบดอกและคลึงเบาๆ ให้อับที่หุ้มเกสรตัวเมียเปิดออก ถ้ามลละอองเกสรตัวผู้ของดอกแม่พันธุ์ติดอยู่ที่เขี้ยวออกก่อน แล้วใช้พู่กันที่มีละอองเกสรตัวผู้ของดอกพ่อพันธุ์ป้ายลงไปให้หลุดเกสรตัวเมียเบาๆ ดอกชวนชมที่ได้รับการผสมแล้วจะติดฝัก 1 ดอกจะโต 2 ฝักอยู่ติดกันคล้ายเขาคาย เมื่ออายุมากขึ้นฝักจะเหี่ยวตกรง ระยะที่เริ่มติดฝักจนถึงเมล็ดแก่ใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน ในหนึ่งฝักจะมีเมล็ด 80-150 เมล็ด เมล็ดจะมีขนเป็นปุยที่หัวและท้ายเมล็ด สามารถปลิวตามลมไปงอกในที่ไกลออกไปได้ ดังนั้นเมื่อฝักเริ่มแก่และเริ่มปริจึงควรเก็บเมล็ดไปเพาะก่อนที่เมล็ดจะปลิวไปหมด

ที่มา พันธุ์ไม้ดอกหอม